

Јавно комунално предузеће
„Комуналац“ Љиг
Ул. Карађорђева бр. 7
Љ иг

ПЛАН УПРАВЉАЊА ЗАШТИЋЕНИМ
ПРИРОДНИМ ДОБРОМ „ХРАСТ ДИЋИ“ ЗА
ПЕРИОД 2018-2022. ГОДИНЕ

Љиг
Мај, 2018.године

САДРЖАЈ:

А) Правна документација

Б) Подаци о носиоцу Плана управљања

1. Увод
 - 1.1. Улога плана управљања Споменика природе „Храст Дићи“
 - 1.2. Подлога за израду плана управљања Споменик природе „Храст Дићи“
 - 1.2.1. Законска регулатива
 - 1.2.2. Расположива документација
2. Опште карактеристика Споменик природе „Храст Дићи“
 - 2.1. Положај
 - 2.2. Границе
 - 2.3. Опис добра
3. Оцена стања и угрожености
4. Општи циљеви заштите, развоја и унапређења Споменика природе „Храст Дићи“
5. Режији и мере заштите, развоја и унапређења Споменика природе „Храст Дићи“
6. Планирање активности и програм мера на заштити и презентацији природног добра
 - 6.1. Биолошко-техничке мере заштите
 - 6.2. Уређење, унапређење и одржавање
 - 6.3. Истраживање и едукација
 - 6.4. Популаризација и маркетинг
7. Планска документација
8. Финансирање плана управљања
9. Примена плана управљања
10. Образложење

A) ПРАВНА ДОКУМЕНТАЦИЈА

Б) ПОДАЦИ О НОСИОЦУ ПЛАНА УПРАВЉАЊА за период 2018.-2022.година

Носилац *Плана управљања заштићеним природним добром „Храст Дићи “ у Дићи* за период од 2018-2022. године, као и годишњег програма јесте Јавно комунално предузеће „Комуналац“ Љиг.

Основни подаци о носиоцу *Плана* :

- Пун назив носиоца израде програма : ЈКП “Комуналац“ Љиг
- Седиште : Љиг
- Адреса : Карађорђева бр.7 , 14240 Љиг
- Телефон : 014/ 3443-443
- Е- маил : jkpkomunalacljig@gmail.com

***ПЛАН УПРАВЉАЊА ЗАШТИЋЕНИМ
ПРИРОДНИМ ДОБРОМ „ХРАСТ ДИЋИ“
ЗА ПЕРИОД 2018 – 2022.ГОДИНЕ***

1. Увод

Скупштина општине Љиг, на седници одржаној 05.06.2002. године, на предлог Завода за заштиту природе Србије, донела је Одлуку о заштити Споменика природе „Храст Дићи“ 01 број 501-30/02. За стараоца је одређен Милош Сретеновић, у чијем дворишту се и налази ово природно добро.

Наредном одлуком Скупштина општине Љиг је на седници одржаној дана 21.12.2012. године донела Одлуку о одређивању Управљача заштићеним природним добрима на територији општине Љиг, 01 број 06-28/12-9-1 којом је природно добро „Храст Дићи“ дато на управљање ЈКП „Комуналац“ из Љига. Такође донета је и Одлука о допуни одлуке о заштити Споменика природе „Храст Дићи“ 01 број 06-28/21-9-2. Обе одлуке су објављене у „Службеном гласнику Општине Љиг“ бр. 10/2012.

Чланом 52. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“ бр. 36/2009, 88/2010 и 91/2010, 14/2016), прописано је да Управљач доноси План управљања за период од десет година, међутим када су у питању појединачна стабла, дрвореди, слично предодређено је да се План доноси за краћи период, до 5 година. Напред наведеним одлукама ЈКП „Комуналац“ Љиг одређен је за Управљача. Израда Плана управљања поверена је Марини Милаковић, Управљачу природним добрима ЈКП „Комуналац“ Љиг. План се израђује за временски период 2018-2022. године.

Затечено стање на комплексу заштићеног природног добра „Храст Дићи“ у Дићу, представља :

- Стабло храста лужњака (*Quercus robur* L.) на месту званом „Срасла буква“ на катастарској парцели бр. 650/3 КО Дићи је у приватној својини Сретеновић Милоша из Дића. Површина Споменика природе је пројекција крошње и износи 4,02 ара. Процењена старост стабла када је стављено под заштиту била је преко 250 година, а сада већ сигурно преко 260 година. Витално, здраво, са лепо и правилно развијеном крошњом и плодносно.
- Стабло храста лужњака је под заштитом од 2002. године као природно добро од великог значаја (II категорија) - Споменик природе „Храст Дићи“.
- Стручњаци из Завода за заштиту природе, до сада су на поменутом стаблу вршили одређене радове, као што су: чишћење сувих грана, чишћење стабла и заливање, утезање крошње постављањем сајли и обручева на гране од крошњи, као и пломбирање унутрашњости стабла.

1.1. Улога плана управљања Споменика природе „Храст Дићи“

Улога Плана управљања Споменика природе „Храст Дићи“ кроз петогодишњи План управљања и Годишње програме се огледа кроз правовремену процену стања природног добра, предложене превентивне мере и мере заштите, планирање активности и финансијску пројекцију тих активности. План управљања има едукативну улогу, популаризацију и маркетинг.

1.2. Подлога за израду плана управљања Споменика природе „Храст Дићи“

За израду плана управљања Споменика природе „Храст Дићи“ коришћени су документа законске регулативе и расположива документација.

1.2.1. Законска регулатива

- Закон о заштити природе („Службени гласник РС“ бр. 36/2009, 88/2010 и 91/2010-исправка и 14/2016)
- Правилник о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја („Службени гласник РС“ бр. 103/2013)
- Правилник о обележавању заштићених природних добара („Службени гласник РС“ бр. 30/1992, 24/1994 и 17/1996).

1.2.2. Расположива документација

- Елаборат предлога за стављање под заштиту природног добра од великог значаја – Споменик природе „Храст Дићи“, Завод за заштиту природе Србије, број 02-170/1, од 20.03.2002.године;
- Одлука о заштити споменика природе „Храст Дићи“, Скупштина општине Љиг, 01 Број 501-30/02, од 05.06.2002.године;
- Одлука Скупштине општине Љиг о допуни Одлуке о заштити Споменика природе „Храст Дићи“ 01 број 06-28/21-9-2 од 21.12.2012. године;
- Одлука Скупштине општине Љиг о одређивању управљача заштићеним природним добрима на територији општине Љиг 01 бр. 06-28/12-9-1 од 21.12.2012. године;
- Услови заштите природе за израду Плана управљања заштићеног природног добра - Споменика природе „Храст Дићи“ за период од 2018-2022. године, од 10.10.2017. број решења 03 бр. 019-2317/2 издато од стране Завода за заштиту природе Србије;
- Мишљење о стању заштићеног природног добра Споменика природе „Храст Дићи“, Завод за заштиту природе Србије, 03 број 019-2318/2 од 11.10.2017. године;
- Мишљење о испуњености услова заштите природе издатих Решењем бр. 019-2317/2 од 10.10.2017. године за израду Плана управљања Спомеником природе „Храст Дићи“ за период 2018-2023. године; Завод за заштиту природе Србије, 03 број 019-2317/4 од 04.05.2018. године;
- Копија плана;
- Поседовни лист;
- Географска карта са локацијом Споменика природе – размера 1 : 200 000, секција Титово Ужице.

2. Опште карактеристике Споменика природе „Храст Дићи“

Споменик природе „ Храст Дићи “ је ботаничка врста храста лужњака *Quercus robur* Willd .

Према Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја („Службени гласник РС “ бр. 103/2013) спада у II категорију – ЗАШТИЋЕНО ПОДРУЧЈЕ ПОКРАЈИНСКОГ/ РЕГИОНАЛНОГ , ОДНОСНО ВЕЛИКОГ ЗНАЧАЈА.

2.1. Положај

Стабло храста лужњака налази се на мање од 10 км од Љига, у селу Дићи, на месту званом „Срасла буква“, у приватној својини породице Сретеновић. Налази се у централним делу дворишта, у чијој је непосредној близини кућа и економске зграде (вајат, амбар) које су очувале своју изворност. На уређеној зеленој површини испод храста је новосазидана чесма, а ту су и различите декоративне цветне врсте.

Према административно-територијалној подели, заштићено природно добро, Споменик природе „ Храст Дићи “ се налази на територији општине Љиг, КО Дићи, на катастарској парцели бр. 650/3.

Положај Споменика природе је одређен следећим централним географским координатама :

По Гаус-Кригеру :

X -48 93 975 Y- 74 42 350

Надморска висина : око 350 m

2.2. Границе

Под Спомеником природе „Храст Дићи“ подразумева се стабло храста и припадајући простор. Границу припадајућег простора, Споменика природе на терену чини пројекција крошње храста пречника 22,65 m , центар круга је стабло храста на парцели 650/3 . Површина припадајућег простора износи 4,02 ара.

2.3. Опис добра

Споменик природе „Храст Дићи“, које припада стаблу храста лужњака (*Quercus robur* Willd) налази се у Шумадији, на подручју општине Љиг, у селу Дићи, на месту званом „Срасла Буква“, на приватном имању породице Сретеновић. Стабло се налази у центру дворишта, које је лепо уређено и одржавано од стране власника. Ограђено је дрвеном оградом. У непосредној близини се налазе стара и нова кућа, као и помоћни економски објекти (амбар, вајат) које су очувале своју изворност. Стабло је брижно чувано током свих протеклих година, од стране стараоца. Нису евидентирани никакви објекти, нити било какве активности које би га на било који начин угрожавале.

Храст лужњак са правом заслужује епитет наших најлепших лишћарских врста. На основу своје старости и инпозантних димензија, ово стабло указује да се ради о представнику некада широко распрострањених лужњакових шума, чији је ареал знатно смањен под утицајем човека.

Споменик природе „Храст Дићи“ је маркантно и моћно стабло које из даљине „упада“ у очи и доминира у простору. Велике је старости, а изузетно добре виталности, јаког уroda семена (жира) и на основу оваквих својих особина указује на велику вредност и генетски потенцијал своје врсте. Очуваног је хабитуса, пунодрвног дебла и правилне, широко гранате крошње.

Примером стабла храста лужњака утврђене су следеће дендометријске карактеристике:

- висина стабла	19,00 m
- висина до прве живе гране	1,93 m
- обим дебла на 1,30 m	5,10 m
- пречник дебла на 1,30 m	1,62 m
- пречник крошње	22,65 m
- старост стабла	око 260 година

Споменик природе „Храст Дићи“ је сачувало култ поштовања записа, па се стога назива и „светим дрветом“. На њему је са западне стране урезан крст - симбол хришћанства, што представља запис села Дићи. По предању, ово свето дрво није се смело посећи (скрнавити). Самим тим, запис је заштићен и сам себе чува до дубоке старости. Веровања о записима су се одржала кроз векове до дана данашњег. Како је запис народна светиња, односно чувар села, мештани празнују један дан у години, посветивши га одређеном светитељу за испуњење молитви и жеља. За ово „свето“ дрво везују се тзв. светковине - литије, које се одржавају 7. јуна, на дан Трећег обртења главе Св. Јована Крститеља. Због тога се ово стабло назива још и храстом Св. Јована Крститеља. По казању мештана верски обреди - литије су се одржавале све до 1956. године, а надају се њеном обнављању.

Стабла – записи су углавном аутентичног изгледа и спадају у групу најочуванијих стабала баш зато што имају улогу записа (веровање да се то „свето“ дрво не сме уништавати). Тако имаоци ових стабала, односно домаћини на чијем се имању налазе

записи, генерацијски их брижно чувају, воде бригу о њима, са посебним поштовањем се односе према њима не само за време спровођења обичаја или летија, већ и током целе године. С друге стране, сва заштићена стабла или записи имају велики значај, јер доприносе очувању генетског фонда и биолошке разноврсности (биодиверзитета).

3. Оцена стања и угрожености

Непосредних загађивача од којих би заштићено добро било директно угрожено на овом простору нема. Такође, не могу се евидентирати ни неке друге активности које би могле да наруше виталност Споменика природе „Храст Дићи“. Напротив, иако стабло није било свих протеклих година под заштитом, брижно је чувано од власника имања на коме се налази. То потврђује једна мања интервенција заливања бетоном шупљине на једном главном стубу, чишћење места отпале гране и скидање сувих грана. Не запажају се последице ни фитопатолошких ни ентомолошких обољења.

У септембру 2017. године, ЈКП „Комуналац“ Љиг, као Управљач Споменика природе „Храст Дићи“ упутио је Заводу за заштиту природе Србије захтев за мишљење о стању овог заштићеног природног добра. На основу овог захтева, стручни сарадник завода извршио је увид на терену у стање заштићеног природног добра. Том приликом констатовано је следеће:

- Споменик природе „Храст Дићи“ је у добром стању, стабло храста лужњака је очувано, правилног хабитуса за своју врсту. Монументално стање је импозантних димензија, доброг здравственог стања и пуне виталности, с обзиром на старост од преко два и по века. Храст поседује својства Споменика природе и потпуно оправдава статус заштићеног природног добра.
- Стабло поседује правилну, широко гранату крошњу својствену храсту лужњаку са доста зелене масе и обилним уродом семена – жира, који прекрива цело двориште породице Сретеновић.
- У крошњи се уочавају суве гране које су уобичајене за храст велике старости. Главни стубови су повезани сајлама у циљу њихове стабилности и безбедности, првенствено чланова домаћинства. На главном стубу су постављена и два обруча/прстена, где се уочава и санирана шупљина попуњена бетоном, како би се спречило продирање воде унутар стуба и појава трулежи. У том делу се уочава остатак од веће гране који је сув, као последица ентомолошког обољења. Крошња је раскошна и углавном су гране ниско спуштене, те су постављани дрвени подупирачи, којих укупно има десетак.
- Цело двориште је прекривено крошњом и та површина представља заштићену површину природног добра, која је тренутно прекривена жиром, плодом храста.
- „Храст Дићи“ представља „свето дрво“ – запис, на коме је са западне стране урезан крст. То је некада био први, најпримитивнији храм/светилиште, али је и данас активан. Према њему се људи односе са посебним поштовањем кад је у питању чување храста од било каквог оштећења и уништавања.
- У пројекцији крошње храста је постављена дрвена, већа табла са натписом Споменика природе, која није адекватна и није у складу са Законом о заштити природе и осталим подзаконским актима, коју Управљач што пре треба заменити одговарајућом.

На основу свега горе поменутог и наведеног, утврђено је да је Споменик природе „Храст Дићи“ у добром стању, с обзиром на његову старост од преко 2,5 века. Заштићено стабло храста је очувано, доброг здравственог стања, пуне виталности и велике естетске вредности.

У циљу заштите и очувања природног добра, као и безбедности људи, првенствено домаћинства на чијем имању се налази Споменик природе, неопходно је извести радове у оквиру санационих и биолошко-техничких мера заштите стабла.. У том смислу, потребно је:

1. извршити уклањање сувих грана заштићеног стабла храста;
2. повезати два главна стуба, један на источној, а други на западној страни крошње храста са две сајле/затеге, металне везе чија је намена затезање, причвршћивање и обезбеђење грана;
3. заменити/обновити два постојећа обруча/прстена који штите/држе стубове крошње како не би дошло до расцепљења;

4. санирану шупљину на централном стубу дорадити, односно попунити је бетоном на местима где га нема, у циљу спречавања уласка воде у унутрашњост стуба. Такође, било би пожељно да се преко те бетонске флеке постави плоча од дрвета која ће имитирати кору стуба и визуелно сакрити бетон;
5. поставити адекватне подупираче испод ниско спуштених грана, у циљу заштите грана од ломљења услед ветра и снега, као и несметаног проласка кроз двориште.

Предлог стручног сарадника Завода да се изврши санитарна сеча сувих грана у крошњи, пре свега из безбедоносних разлога оних који се крећу у непосредној близини, власник парцеле Милош Сретеновић одмах је одбио и није дао своју сагласност за сечу грана уз објашњење да је то свето дрво које се „не дира“, које се само од себе чува и на којем не би требало спроводити никакву сечу нити скрнављење по народном веровању и у чијој близини се никада никаква несрећа није десила. Дакле, с обзиром на чињеницу да се храст налази у приватном власништву породице Сретеновић, и како је власник одбио да потпише своју сагласност за сечу сувих грана на стаблу и како није постигнут договор (без обзира што је упознат на који начин би се та сеча реализовала, уз обавезно присуство парохијског свештеника и чин читања и освештавања) дрвета пре саме сече, с обзиром да се ради о дрвету које је активан запис) Управљач није дужан и неће сносити никакву одговорност нити последице у случају настанка било какве штете или незгоде (прилог бр.).

Поред спровођења биолошко-техничких и санационих мера заштите, неопходно је обележити Споменик природе у складу са законом, односно поставити таблу о заштити у складу са Правилником о обележавању заштићених природних добра („Службени гласник РС“ , бр. 30/1992, 24/1994 и 17/1996). У циљу презентације Споменика природе „Храст Дићи“ треба поставити информативну таблу, која ће садржати основне податке о природном добру, његове основне вредности и занимљивости. Такође, могу се поставити и путокази на скретању са главног пута, а онда даље ка Споменику природе.

За извођење свих планираних радова на Споменику природе „Храст Дићи“ неопходно је прибавити Условне заштите природе од Завода, у складу са Законом о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 и 14/2016), а који треба да буду предвиђени Годишњим програмом управљања природним добром.

4. Општи циљеви заштите, развоја и уређење Споменика природе „ Храст Дићи “

Циљ заштите је очување стабла храста лужњака као изузетног представника своје врсте, чије инпозантне димензије указују да се ради о представнику некада широко распрострањених лужњакових шума у Србији. У том смислу концепт заштите и уређења базира се на предузимању свих расположивих могућности заштите природног добра и очување стабла „ Храст Дићи “ , како од директног, тако и од индиректног оштећења.

Зато је потребно старатеља обавезати да прати и отклања све промене на стаблу које индицирају на погоршање његовог здравственог стања.

Такође, врло је битно активно укључити локално становништво у реализацију плана заштите развоја кроз еколошке друштвено-биолошке секција, едукација, популаризација, презентација и слично. Требало би указати локалном становништву на значај очувања овог Споменика природе и омогућити им активнију улогу у његовој заштити. Код мештана овог села још увек је добро очуван древни култ храста, тако да уз доследну бригу и примену одређених санационих мера, ова врста храста би могла да превазиђе и преброди деструктивне фазе човековог односа према њему и природи.

Такође треба спречити све нове активности на заштићеном простору које могу биолошки, пејзажно и визуелно да угрозе сам Споменик природе. На тај начин, стаблу би се продужило трајање и очувао генофонд врсте. Спровођење хигијенско здравствених и санитарних мера на станишту у циљу побољшања виталности старих репродуктивних адулта храста лужњака је један од најважнијих циљева овог плана.

5. Режији и мере заштите , развоја и унапређења Споменика природе „ Храст Дићи “

За споменик природе - „Храст Дићи “ одређен је III (трећи) степен заштите. На споменику природе забрањене су све радње и активности које угрожавају његова обележја и вредности. Режим заштитне зоне заштићеног подручја забрањује и ограничава радове и активности за које се утврди да могу имати значајан неповољан утицај на биолошку разноврсност, вредност геонаслеђа и предела тог заштићеног подручја.

Режими и мере заштите споменика природе регулисани су чланом 31. и чланом 35. Закона о заштити природе („Службени гласник РС број“ бр. 36/2009, 88/2010 и 91/2010, 14/2016) као и Одлуком Скупштине општине Љиг о заштити Споменика природе „Храст Дићи“ 01 број 501-30/02 од 05.06.2002. године.

У циљу заштите и унапређења природног добра, а складу са предложеним режимом трећег степена заштите, за Споменик природе „ Храст Дићи “ утврђују се следеће мере и услови заштите којима се :

Забрањује се:

- заштићено стабло посећи, ломити и сећи гране, кидати и кресати лишће или преузимати ма какве радње које би измениле његов данашњи изглед и довеле у питање његов биолошки опстанак ;
- ложење ватре, депоновање смећа и другог отпада;
- раскопавање и депоновање земље на заштићеном простору

- садња било каквог декоративног зеленила на заштићеном простору , које би могло да утиче на сагледавање Споменика природе;
- испуштање отпадних и загађених вода на заштићену површину Споменика природе;
- испаша стоке;
- постављање табли и других обавештења на стаблу;
- паркирање аутомобила.

Дозвољава се :

- постављање табле за обележавање заштићеног природног добра на видном месту (обично на ивици пројекције крошње) , са знаком назива Споменика природе;
- кошење траве, корова и даље одржавање заштићене површине;
- санирање места отпалих грана и њихово уклањање и уклањање смећа;
- све биолошко-техничке мере заштите стабла под условима које утврђује Завод за заштиту природе Србије.

За све планове, програме и пројекте којима се обухвата заштићена површина и парцела на којој је стабло, неопходно је прибавити услове Завода за заштиту природе Србије.

Управљач природним добром је обавезан да заштићено природно добро обележи у складу са Правилник о обележавању заштићених природних добара („Службени гласник РС“ бр. 30/92, 24/94 и 17/96). У циљу презентације Споменика природе „Храст Дићи“ треба поставити информативну таблу која ће садржати основне податке о природном добру, његове основне вредности и занимљивости. Такође, могу се поставити и путокази Ка скретању са главног пута, а онда даље ка Споменику природе „Храст Дићи“.

6. Планирање активности и програм мера на заштити и презентацији природног добра

Прописани режими заштите спроводе се у циљу очувања заштићеног стабла храста лужњака, као едификатора некада широко распрострањених шумских заједница-фитоценоза храста лужњака и јасена на простору Србије (*Quercetum-Fraxinetum Serbicum*), а самим тим и продужетка животног века.

6.1 Биолошко-техничке мере заштите

У складу са чл. 19. Закона о заштити природе („Службени гласник РС “ бр. 36/2009,88/2010 и 91/2010 и 14/2016),а на основу утврђеног здравственог стања (фитопатолошких и ентомолошких обољења, као и физичких оштећења) заштићеног стабла одређују се неопходне мере санације, како би му се сачувала и одржала виталност и омогућио што дужи животни век.

Потребно је спровести мере заштите од инфекције, тј. премазати све оштећене површине и правилно обликоване косе пресеке грана, одговарајућим биолошким препаратима (инсектофунгицидним препаратима).

Хемијско третирање стабла против биљних штеточина и болести вршити у три наврата (једном полузимско – у рано пролеће и два пута у току вегетације), мешавином одговарајућих инсектицида и фунгицида.

Остаје обавеза сталног праћења здравственог стања.

За све наведене радове потребно обезбедити стручну радну снагу и одговарајућу механизацију. Радове обављати уз стручни наздор Завода за заштиту природе Србије.

6.2 Уређење, унапређење и одржавање

Мере уређења , унапређења и одржавања су у функцији заштите природног добра и односе се на редовно извођење потребних радова на одржавању заштићене површине Споменика природе „Храст Дићи“. Планирају се следеће активности:

- редовно извођење потребних радова на одржавању заштићене површине Споменика природе „Храст Дићи“ – кошење траве, уклањање корова, лишћа и др.
- Обновити/поставити две табле са натписом природног добра у складу са Правилником о обележавању заштићених природних добара („Службени гласник РС“ бр. 30/92, 24/94 и 17/96). Једну таблу поставити код самог Споменика природе, у пројекцији крошње. Такође, у складу са нашим финансијским могућностима, пожељно је поставити и информативну таблу код самог природног добра, а све у циљу његове презентације (за коју је потребно прибавити услове Завода). Другу таблу треба поставити на раскрсници која одваја магистрални пут од прилазног пута до куће Сретеновића, на чијем имању се и налази Споменик природе, а која би била више у виду путоказа са основним подацима о Споменику природе „Храст Дићи“.
- санирати прилазни пут у дужини од 1,5 km и исти проширити и пресути ризлом уколико је могуће
- уколико буде постојала финансијска могућности за то, планира се постављање дрвене гарнитуре (стола са две клупе са наслоним) по могућству негде изван пројекције крошње, како не би утицало на сагледавање природног добра
- поставити рустик корпе за смеће – 2 (две) дрвене корпе за смеће по могућству са постољем , исте поставити на прилазу заштићеном простору и поред клупа
- одржавање дрвене ограде

- измештање телефонског стуба који омета пролаз колске запреге и оштећује приземне гране крошње

6.3. Истраживање и едукација

Посебна истраживања и научна праћења овог природног добра не предлажу се, али ако постоје интересовања, нису искључена. За иста је неопходно прибавити услове Завода за заштиту природе Србије.

Генетска и фенолошка истраживања би требало спроводити у циљу очувања генофонда врсте.

Размотрити могућност спровођења културно-образовног програма, као што су летње еколошке школе, практична настава и сл.

6.4. Популаризација и маркетинг

У циљу што бољег маркетинга и популаризације нашег Споменика природе „Храст Дићи“, пожељно је развити маркетиншки план и програм који би ово заштићено добро приказао јавности као атрактивну туристичку понуду општине Љиг.

Направити и разрадити програм издавања информативно-пропагандног материјала у виду разгледница, календара, постера, бецева, мајица и сл. Вишевековно стабло храста лужњака треба презентовати и на локалним и регионалним телевизијским и радио станицама и емисијама из области туризма и екологије. Такође, пожељно је и корисно често изводити разне посете, излете, екскурзије као и друге врсте еколошких и биолошких секција у сарадњи са основним и средњим школама у Љигу и његовој непосредној и посредној близини.

У циљу боље презентације заштићеног стабла храста лужњака „Храст Дићи“ повезати се са стараоцима других заштићених природних добара, као и туристичким организацијама. У виду кратких информација представити га у туристичким водичима, а на туристичким картама означити место овог Споменика природе како би се туристи и сви заинтересовани упознали са основним карактеристикама вредног природног добра.

У том смислу, поставити информативне табле у виду путоказа на прилазним саобраћајницама – на раскршћу магистралног пута и општинског пута Дићи и на раскршћу општинског пута Дићи и прилазног сеоског пута домаћинству Сретеновић, са основним подацима Споменика природе (назив и врста, старост и основне димензије).

Такође, разна друштва (ловачка, еколошка и сл.) у оквиру својих активности, доста могу учинити на пропаганди овог заштићеног природног добра.

7. Планска документација

Прописани режим заштите за Споменик природе „Храст Дићи“ предвиђа доношење планске документације и то :

- Израду Плана управљања за период од 2018-2022. године, на основу претходно пробављених Улова Завода за заштиту природе Србије.
- Израду годишњих оперативних Програма на основу претходно прибављених Улова Завода за заштиту природе Србије.
- Израду годишњих Извештаја о спровођењу Програма за текућу годину .
- Израда Одлуке о накнадама за коришћење заштићеног природног добра „Храст Дићи“ . Овим актом утврђује се систем накнада (висина накнада и начин наплата) за коришћење Споменика природе. Коришћење заштићеног природног добра за делатности туризма, за спровођење програма едукације разним корисницима, снимање филмова, коришћење имена и знака природног добра и друге намене. Финансијска средства прикупљена на овај начин биће коришћена искључиво за потребе заштите и развоја Споменика природе.
- Израда програма едукације, тј.разних видова активности за ученике, излетнике, планинаре, туристе и друга заинтересована лица и организације.

За све планове, програме и пројекте којима је обухваћена заштићена површина и парцела на којој се налази Споменик природе „Храст Дићи“, неопходно је пре приступања њиховој изаради прибавити Улове Завода за заштиту природе Србије.

8. Финансирање плана

На основу чл. 69. Закона о заштити природе („Службени гласник РС “ бр. 36/2009,88/2010 и 91/2010 и 14/2016.) финансијска средства за заштиту и развој Споменика природе „Храст Дићи“ могу се обезбедити из :

- 1) средстава буџета републике Србије , аутономне покрајне, односно јединице локалне самоуправе;
- 2) средстава Фонда за заштиту животне средине;
- 3) накнада за коришћење заштићеног подручја;
- 4) прихода остварених у обављању делатности и управљања заштићеним природним подручјем;
- 5) средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе;
- 6) донације, поклона и помоћи;
- 7) других извора у складу са законом.

На бази програмске заштите и развоја заштићеног природног добра, одређују се средства потребна за реализацију плана и програма.

9. Примена плана

План управљања заштићеним природним добром „Храст Дићи“ за период од 2018 -2022. године, разрађиваће се и спроводити кроз Годишње програме одржавања овог Споменика природе.

У планирању послова и задатака у годишњим програмима приоритет имају:

- заштитни и санациони радови;
- мере очувања и одржавања;
- обележавање и информативна - пропагандна активност;
- израда програма, пројеката и планске документације.

Годишњи Програми одржавања заштићеног природог добра „Храст Дићи“ садржаће динамику реализације послова и висину потребних средстава.

Време припреме годишњих Програма за наредну годину и извештаја о њиховом извршењу је најкасније до 31. децембра.

10. Образложење

План управљања за период 2018-2022. године Споменика природе „Храст Дићи“ рађен је:

- На основу чл. 52. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“ бр. 36/2009, 88/2010 и 91/2010 и 14/2016.), којим се утврђује да Управљач доноси План управљања заштићеним подручјем и чл. 67. и 68. истог закона којим се утврђује да заштићеним подручјем управља правно лице које испуњава стручне, кадровске и организационе услове за обављање послова очувања, унапређења, промовисања природних и других вредности дужан је да доноси план управљања;
- На основу Одлуке о стављању под заштиту Споменика природе „Храст Дићи“ 01 Бр : 501-30/02 од 05.06.2002.године, коју је донела Скупштина општине Љиг;
- На основу одлуке СО Љиг о одређивању управљача заштићеним природним добрима на територији општине Љиг, 01 број 06-28/12-9-1 од 21.12.2012. године, којом је природно добро „Храст Дићи“ дато на управљање ЈКП „Комуналац“ из Љига. Такође, донета је и Одлука о допуни одлуке о заштити

- Споменика природе „Храст Дићи“ 01 број 06-28/21-9-2. Обе одлуке су објављене у „Службеном гласнику Општине Љиг“ бр. 10/2012.;
- На основу члана 52. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“ бр.36/2009, 88/2010 и 91/2010, 14/2016.), израда Плана управљања заштићеним природним добром, за период 2018-2022. године, Споменика природе „Храст Дићи“, поверава се и додељује Управљачу природним добрима ЈКП „Комуналац“ Љиг и одређује се Марина Милаковић, као носилац овог плана;
 - На основу система финансирања - извори и висина средстава потребних за заштиту ,развој, уређење и унапређење заштићеног природног добра.

Планом се утврђују радови и активности на:

- техничкој заштити,
- уређењу, унапређењу и одржавању,
- истраживању и едукацији,
- популаризацији и маркетингу .

Садржај радова и активности прилагођени су приоритетном задатку на заштити, одржавању, уређењу и чувању Споменика природе „ Храст Дићи “ , у складу са прописаним режимом и мерама заштите,у циљу оживљавања функција природног добра.

План спроводи Јавно комунално предузеће „Комуналац“ из Љига, а поверава се управљачу природним добрима, као носиоцу плана.

План управљања за период од 2018 – 2022. године се разрађује кроз Годишње програме редовног одржавања заштићеног природног добра који садржи динамику радова и висину потребних средстава кроз предмер и предрачун радова.

План обухвата и могуће изворе финансирања у складу са чл. 69. Закона о заштити природе.

За све планове,програме и пројекте којима је обухваћена парцела на којој се налази Споменик природе „Храст Дићи“ неопходно је прибавити Условне Завода за заштиту природе Србије, пре приступања њиховој изради.

Планирање,пројектовање и извођење радова утврђених Планом управљања заснивају се првенствено на:

-Законом о заштити природе („Службени гласник РС“ бр. 36/2009, 88/2010 и 91/2010 и 14/2016.);

- Другим одговарајућим подзаконским актима, а првенствено према Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја („Службени гласник РС “ бр. 103/2013)

-Другим прописима који регулишу коришћење природних ресурса и добара и инвестиционе активности.

Програм израдила

Марина Милаковић
(управљач пр. добрима)

Директор
ЈКП „Комуналац“ Љиг

Градимиr Филиповић